

Siyasî icmal

Hicaz demiryolu

Avrupa milletleri arasında siyasî mezheb taassubu ve menfaat zıddiyeti dolayısıyla ihtilâf ve tefrika, mütemadiyen artmakta olduğu sırada, yakın ve orta şark milletleri arasında anlaşma, yaklaşma ve işbirliği yapmak temayülü genişlemektedir. Yakın ve orta şark milletleri arasında ilk defa, hakikî bir anlaşma ve işbirliğinin temeli Tahranın Saadabad sarayında imzalanan dörtler misakile kurulmuştur.

Bu işte, en mühim rolü Türkiye Cumhuriyeti oynamıştı. Mısır Kralının hemşiresile İran Veliahdinin nişanlanması üzerine şarklı milletler arasındaki samimî rabitalar bir kat daha kuvvet bulmuştu. Şimdi de Hicaz demiryolunun ihyası hususunda, bu hattın geçtiği Arab memleketlerinin hükümetleri tarafından verilen kararlar şarklı milletleri birbirine bağlayan yeni bir rabita tesis etmiştir.

Bu hattın tecdidi, Mekkeye kadar temdidi ve oradan Cidde limanına uzatılacak bir kol ile Kızıl denize bağlanması, yalnız siyasî cihetten değil; iktisadî ve bahusus askerî noktalardan dahi gayet büyük ehemmiyeti haiz olacağından yeni rabitanın maddî kıymeti de çok büyük olacaktır.

Avrupanın beşte biri büyüklüğünde olup kendi başına bir âlem olan Arabistan yarımadasının büyük bir kısmını ve Hicaz demiryolunun mühim bir parçasını hükmü altında bulunduran Arab Süudî devletinin hükümdarı, Hicaz demiryolunun tamir ve ihyası için, şimdiden otuz bin İngiliz lirası tahsis etmiştir.

Suriye meb'usan meclisi dahi 31 mayıs celsesinde Hicaz demiryolunun Suriye arazisindeki kısmını tamir ve ihya etmek üzere icab eden tahsisatı kabul etmiştir. Bu suretle hattın iki baştan tamiri için lâzım gelen para şimdiden temin edilmiş oluyor. İngiltere mümaneat etmediği takdirde Maverai Erdün emareti de hattın kendi topraklarına tesadüf eden kısmını

leketeri tarafından yardım edilecektir. Esasen hattın mükemmel surette tecdidine, bahusus Medine ile Mekke ve Cidde arasında yeni hatlar inşasına üç Arab devletinin malî kudreti kâfi gelmeyecektir. Bunun için ilk tesisi zamanında olduğu gibi umum Arab memleketlerinden ve bahusus Hindistan gibi müslümanı çok yerlerden iane toplanacaktır.

Hicaz demiryolu Avrupa sermayesine ihtiyaç gösterilmeksizin yerli para ve yerli mühendisler tarafından Osmanlı devrinde ilk yapılan demiryoludur. Hattın inşasına 1900 senesinde başlanmış, 1904 senesinde Şam - Der'a kısmı açılmıştı. 1908 senesinde Medineye gelmişti.

Fakat araya meşrutiyet inkılâbı, Balkan harbi, en sonra Umumî Harb ve çöl Arablarının isyanı girdiğinden Medineden öteye uzatılamamış, hatta isyan esnasında tünellerinin, köprülerinin ve kemerlerinin yapısı harab olmuştu.

İkinci Abdülhamid, idaresindeki zâfını ve askerî aczini islâm âlemini kendisine bağlamak politikasile örtmek ve telâfi etmek için Cemaleddin Efendinin tavsiye ve telkini üzerine Hicaz demiryolunun inşasını kararlaştırmıştı.

Şimdi ise bu hattın harab olan bakıyesinin tamiri ve temdidi, muhtelif Arab memleketlerinin birbirine bağlanmasına yarıyacaktır. Büyük Arabistan çölü Arab ırkının parçalanmasına sebep olmuştu. Hicaz demiryolu ise bunun birleşmesine sebep olacaktır.

Lâkin şarktaki her türlü siyasî ve iktisadî ve bahusus askerî teşebbüs ve hareketler, bir zaman bu sahada diledikleri gibi hüküm süren ve nüfuz yürüten büyük devletlerin dikkatini ve şüphesini uyandırdığı gibi Hicaz demiryolunun yeniden ihyası ve bahusus Süveyş kanalına rakib olacak surette Akdenizle Kızıl deniz arasında karadan emin ve seri bir muvasala yolunun tesisi ve bunun fevkalâde sevkulceşî ehemmiyeti bu devletleri gene harekete getirecektir. Bilhassa İngilterenin bu yolun inşasına karşı ciddî bir vaziyet alacağı beklenebilir.

Muharrem Feyzi TOGAY

